

.....
Det Frie Forskningsråd

.....
26. august 2009

Det Frie Forskningsråds respons på evaluering af forskningsrådssystemet

Et velfungerende forskningsrådssystem

Danmark har i dag et særdeles unikt rådssystem, hvor nogle af Danmarks dygtigste forskere med entusiasme går ind i arbejdet med at sikre den højeste kvalitet i dansk forskning. Forskningsrådene er netop blevet evalueret, og i Det Frie Forskningsråd (DFF) ser vi med bekymring på de forslag til ændringer, der efter vores opfattelse vil svække den frie forskning. Fri forskning er den forskning, som udføres på basis af den enkelte forskers eller forskergruppens initiativ (bottom up), og som ikke nødvendigvis passer ind i pågældendes forskningsinstitutions udviklingskontrakter eller strategier. Finansieringen søges i national konkurrence, hvilket skaber et meget højt kvalitetsniveau. Det Frie Forskningsråds midler er dermed garant for, at der hele tiden kan forskes i nye, spirende områder, og vi betragter rådets virksomhed som det fundament og de byggesten, der sikrer fødekæden til grundforskningscentre og strategiske satsninger.

Hvad er formålet?

Når vi læser evalueringspanelets rapport, kan vi ikke lade være med at spørge til, hvad det konkrete formål med ændringer af det nuværende system er. Et ikke urimeligt bud ville lyde: At skabe et effektivt og kvalitetssikrende forskningsrådssystem. Til det er der blot at sige: Det har vi i dag. Når en forsker sender en ansøgning til Det Frie Forskningsråd, går der ikke mere end ca. fire måneder, før hun eller han får svar. Det er en væsentligt hurtigere behandlingstid end i andre lande. Samtidig har vi et minimum af administration. Rådet betjenes af 23 fulde årsværk, mens eksempelvis Norge har behov for 87 medarbejdere til den tilsvarende Division of Science. Dette kan lade sig gøre, fordi de knap 100 medlemmer, der udgør Det Frie Forskningsråd, påtager sig et stort arbejde med at bedømme ansøgninger – i alt omkring 3.000 årligt.

Evalueringspanelet og Det Frie Forskningsråd har grundlæggende forskellige opfattelser af forskningsrådenes roller. Et af de forskningspolitiske mål med den lov, vi har i dag, er at sikre forskernes frihed til at realisere såvel egne projekter som samfundets behov for forskning. Hvordan gør vi så det? I Det Frie Forskningsråd mener vi, at vi gør det bedst ved at stille uafhængige midler til rådighed for den enkelte forsker. Smidigt og lavbureaukratisk. I evalueringspanelet mener man, at det gøres bedst ved at centralisere alle midler under én bestyrelse for at 'skabe tyngde med henblik på bedre at kunne iværksætte større satsninger'.

Dynamik uden dramatik

En af evalueringspanelets helt store bekymringer i forhold til rådssystemet i dag er, at der skulle opstå for lidt dynamik. Rapporten fremhæver, at 'der ikke er sket en nævneværdig omfordeling af midler siden bestyrelsens etablering, og der ikke siden 2005 er sket ændring af grænseflader mellem de enkelte faglige forskningsråd eller andre organisatoriske tiltag, der kan fremme udvikling af tværvideenskabelige projekter.' Her må vi ganske enkelt sige, at panelet ikke har gjort deres arbejde grundigt. Og det kan nævnes, at kun halvdelen af panelet fandt tid til at mødes med Det Frie Forskningsråds bestyrelse til den 45 minutters dialog, der bl.a. har fungeret som udgangspunkt for panelets arbejde.

2005 er blot fire år siden. Det Frie Forskningsråd drøfter løbende fordeling af midler, faggrænser og muligheder/barrierer for tværvideenskab. Vi kunne naturligvis lave om på systemet hvert år for at vise handlekraft. Men det ville ikke være til gavn for den enkelte forsker, der søger rådets midler. Hvert år træffer vi et aktivt valg om fordeling af midler mellem de faglige forskningsråd, og vores ambition har været og er at skabe dynamik uden dramatik. En ligelig bevillingsprocent for mænd og kvinder i 2008 vidner om en dynamisk udvikling i uddelingen af midler. Og for en god ordens skyld bør det nævnes, at bestyrelsen for DFF i 2004 omorganiserede de faglige felter, og antallet af råd reduceredes fra seks til fem.

Øget brug af peer review

Evalueringspanelet anbefaler at reducere antallet af rådsmedlemmer og i stedet sende ansøgninger til internationalt peer review og samtidig lade en del danske rådsmedlemmer udskifte med udenlandske forskere. Der er naturligvis intet galt med hverken internationalt peer review (som benyttes af rådet den dag i dag) eller udenlandske forskere. Men man skal være opmærksom på, at et system med øget anvendelse af internationalt peer review vil medføre en dobbelt behandlingsrunde i modsætning til den nuværende effektive enkeltrunde for ansøgningerne. Den korte behandlingstid, vi har i dag, vil vi altså miste. Og den vil ikke føre til et øget engagement i dansk forskning, men derimod til et ganske betydeligt bureaukrati, der skal forsøge at holde sammen på og sikre rettidighed i gennemførelse af ansøgningsproceduren. En markant reduktion i antallet af rådsmedlemmer vil svække fagligheden og gøre det direkte engagement i vurdering af ansøgninger vanskeligere og mere overfladisk. Det påstås, at en reduktion i antallet af danske medlemmer i de faglige råd vil styrke integriteten og være forebyggende over for pleje af særinteresser. Dette kan dog også sikres på andre måder, fx ved at offentliggøre hver gang et rådsmedlem søger rådsmidler. Alt i alt er øget brug af peer review ikke cost effektivt, men fordi det er et politisk ønske, er rådet i gang med at revidere retningslinjer for brugen af peer review.

Tværvidevidenskab

Det påstås i evalueringsrapporten, at DFF 'forholder sig passivt og reaktivt til håndteringen af tværvidevidenskab'. Tværvidevidenskab står højt på den forskningspolitiske dagsorden nu og kan skabe spændende og udbytterig forskning. Derfor har vi i DFF også hyppigt behandlet tværvidevidenskabelige problemstillinger for at sikre disse ansøgninger gode vilkår. Vi har indtil videre valgt ikke at oprette et særligt råd til formålet, fordi behandlingen af ansøgninger på tværs af de faglige råd fungerer godt i dag. Vi har til gengæld nedsat et tværgående udvalg, som har behandlet ansøgninger på tværs af rådsstrukturen, når der har været brug for det. Igen ser vi og evalueringspanelet forskelligt på forskersamfundets behov: Vi vægter hensynet til den enkelte forsker og det enkelte forskningsprojekt højest, mens panelet vægter organisatoriske rammer og kasser.

Hensynet til forskeren

Evalueringspanelet foreslår, at Det Frie og Det Strategiske Forskningsråd (DSF) underlægges én samlet bestyrelse – et forslag som hverken DSF eller DFF kan se et fornuftigt formål med. Panelet efterlyser synergi og samarbejde. Til det er der kun at sige, at bestyrelserne for DFF og DSF allerede samarbejder, og at der opstår den bedste synergi og dynamik ved, at de to råd udvikler hvert deres område i samspil med hinanden. Får vi én bestyrelse, vil der gå fire år, og så hører vi, at den er stagnerende og statisk. To stemmer giver energi og udvikling. Et ukonkret ønske fra evalueringspanelet er at skabe større sammenhængskraft, og et konkret ønske er, at en samlet bestyrelse vil kunne håndtere store satsninger bedre. Netop her viser forskellen i opfattelsen af systemets formål sig igen: Det Frie Forskningsråd vægter hensynet til den enkelte forsker og derfor spænder DFF's bevillinger fra 100.000 kr. til tocifrede millionbeløb. Hvis forskerens idemæssige og intellektuelle potentiale skal frisættes til gavn for alle, så skal der være midler til rådighed, hvor den eneste binding er forskningsfaglig kvalitet.

Vi vil hele tiden gøre opmærksom på frie forsknings nødvendighed, natur og styrker. Videnskabshistorien viser igen og igen, at det er den frie forskning der leder til markante nybrud i vores erkendelse og teknologiske landvindinger. Det er Det Frie Forskningsråds klare opfattelse, at flere af rapportens anbefalinger til ændring af rådsstrukturen kan have ødelæggende effekt på den frie forskning og dermed på Danmarks muligheder for at skabe egentlige nybrud i forskningen.

Jens Christian Djurhuus

Bestyrelsesformand for Det Frie Forskningsråd